

Леонід Л. Кістерський*

УКРАЇНА – РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті міститься аналіз торговельно-економічних відносин між Україною та Республікою Корея. Довготермінова тенденція співпраці в галузі торговельних відносин між державами свідчить про невідповідність економічних потенціалів поки що скромним показникам торгівлі товарами та послугами, а також про негативний баланс України у двосторонніх зовнішньоекономічних відносинах.

Мета дослідження полягає у висвітленні стану, проблем та перспектив розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Республікою Корея, що дозволяє пріоритетизувати виклики, які перешкоджають розвитку торговельно-економічних відносин між двома країнами.

Особливу увагу приділено подоланню інституційних бар'єрів і штучних перешкод шляхом розвитку високих морально-етичних цінностей та усунення корупційної складової в українському суспільстві. Обґрунтовано, що нинішня глобальна економічна криза продемонструвала наявність глибокого розриву між матеріальною сферою та моральними принципами. Наголошено, що криза є глобальною не лише в географічному аспекті, а й у змістовому та системному, оскільки вона не тільки і не стільки економічна, скільки економічно-духовна. Доведено, що для подолання поточної кризи необхідні не лише нові економічні механізми, але й нові підходи, які враховуватимуть духовні, моральні та інші людські цінності.

Ключові слова: українсько-корейські відносини, зовнішньоекономічна політика, зовнішньоторговельні зв'язки, ціннісний підхід у міжнародній торгівлі.

Табл. 2. Літ. 15.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-264-153-162

JEL Classification: I28, F10

Leonid L. Kistersky

UKRAINE – REPUBLIC OF KOREA: EXTERNAL TRADE CHALLENGES AND PROSPECTS

The paper focuses on the analysis of trade and economic relations between Ukraine and The Republic of Korea. The long-term trend of trade cooperation between the countries indicates the discrepancy between economic potentials and the modest indicators of trade in goods and services, as well as Ukraine's negative balance in bilateral foreign economic relations.

The objective of the study is to highlight the current state, problems and prospects for the development of trade and economic relations between Ukraine and The Republic of Korea, which allows to prioritize the challenges that hinder the development of trade and economic relations between the two countries.

Special attention is paid to overcoming institutional barriers and artificial obstacles by developing high moral and ethical values and eliminating the corruption component in Ukrainian society. It is justified that the current global economic crisis has demonstrated the deep gap between the material sphere and moral principles. It is emphasized that the crisis is global not only in the geographical aspect, but also in the substantive and systemic aspects since it is not only and not so much of economic nature as of axiological, thus in general can be defined as the economic-spiritual. It has been proven that overcoming the current crisis requires not only new economic mechanisms, but also new approaches that take into account spiritual, moral and other human values.

* Institute for International Business Development. Ukraine.

Keywords: *Ukrainian-Korean relations, foreign economic policy, foreign trade relations, axiological approach in international trade.*

Peer-reviewed, approved and placed: 11.06.2023.

Постановка проблеми. Як зазначив Президент України Володимир Зеленський, «Сьогодні ми не маємо права забувати чи нехтувати християнськими цінностями, вони мають панувати як у наших словах, так і в наших вчинках. Без них не можливий рух на шляху до процвітання та бажаного миру» [1].

На сучасному етапі розвитку світової економіки людство стикається з епохальними проблемами, що зумовлюють нові глобальні виклики та радикальні зміни в способі життя. До цих викликів було віднесено майже два десятки найгостріших проблем сучасності, що потребують вирішення консолідованими силами світової спільноти. Серед найважливіших викликів варто назвати нерівномірний розподіл ресурсів, поляризацію доходів та суспільства, бідність, наростаючі екологічні проблеми, демографічні зміни, зовнішньоторговельні проблеми тощо. Для ефективної відповіді на ці та інші виклики потрібні скоординовані колективні довгострокові дії, всебічна інтеграція та політична воля в глобальному вимірі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку українсько-кореєських відносин присвячено як законодавчі та нормативно-правові документи, так і дослідження вітчизняних економістів, серед яких висвітленню місця та ролі зовнішньої торгівлі у підвищенні ефективності економічного співробітництва на особливу увагу заслуговують роботи А.Мазаракі та Т.Мельник [2], В.Венгера [3], І.Федорів і Я.Чекригіної [4] та багатьох інших дослідників.

Мета дослідження полягає у висвітленні стану, проблем та перспектив розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Республікою Корея, що дозволяє пріоритезувати виклики, які перешкоджають розвитку торговельно-економічних відносин між двома країнами.

Основні результати дослідження. Одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної політики України є розбудова зв'язків з Азійсько-Тихоокеанським регіоном (АТР), на який припадає близько половини світового промислового виробництва та світової торгівлі. Зміщення глобального економічного центру до Азії зумовлено, насамперед, зростанням економіки КНР, наявністю у регіоні індустріального гіганта – Японії, розвитком «нових індустріальних країн» Азії – Республіки Корея, Сінгапуру, Таїланду та інших, які характеризуються високими темпами щорічного зростання ВВП та зовнішньої торгівлі. Відносини між Україною та Республікою Корея, одним із найбільших торговельних партнерів з АТР, відзначаються тривалістю і стабільністю взаємозв'язків [2, с. 5-6].

Двостороння співпраця між Республікою Корея та Україною триває понад 25 років. При цьому між країнами не існує питань політичного характеру, які б обтяжували двосторонні відносини. Проте у певних сферах залишаються питання, що вимагають вирішення та активізації двостороннього співробітництва. У Республіці Корея переконані, що

подальше співробітництво між двома країнами має відбуватися з дотриманням трьох принципів, зокрема: орієнтуватися на цінності; орієнтуватися на глобальність; орієнтуватися на майбутнє [3, с. 4].

Ціннісний підхід у міжнародній торгівлі. Історичні дані до біблійного періоду засвідчують існування активних торговельних відносин між регіонами. Стародавня Месопотамія в III тис. до нашої ери (н.е.) імпортувала сировину; торгівля між Вавилоном та Індією здійснювалася ще у 800 р. до н.е., а давньогрецька цивілізація Східного Середземномор'я, починаючи з 5 ст. до н.е., мала торговельні відносини як зі Сходом, так і з Заходом. Масштаби економічних зв'язків у давні часи було обмежено географічними перешкодами; відсутністю знань про те, що знаходиться за межами відомих територій; нерозвиненістю транспортної інфраструктури.

Австралію й Америку ще не було відкрито: вони залишалися поза євразійськими і африканськими торговельними зв'язками. Оскільки в Америці не було достатньо великих тварин і колісних транспортних засобів, торгівля на континенті була обмежена. Хоча цивілізація Центральної Америки мала великий досвід у будівництві доріг і створила розгалужену річкову транспортну мережу, через яку товари перевозилися на каное, цього було замало для розширення торговельної мережі за межі сучасної Мексики, а Доколумбові американські цивілізації залишалися майже ізольованими одна від одної.

У першій книзі Мойсея описується купівля Авраамом землі та всього, що знаходиться на ній, на основі комерційної практики, яка існувала між купцями того часу [Тут і далі цит. по: 5]. «... Я дам срібло за поле; візьміть ти від мене, ... А Ефрон відповів Авраамові, говорячи йому: Пане мій, послухай мене! Земля чотирьох сотень шеклів срібла, що вона поміж мною і тобою? ... І послухав Авраам Ефрона. І відважив Авраам Ефронів срібло, про яке він був сказав, так що чули сини Хетові, чотири сотні шеклів срібла купецької ваги. І стало поле Ефронове, ... поле й печера, що на ньому, і кожне дерево, що в полі, що в усій границі його навколо ... » [5, Бут. 23:13-17].

Таким чином, ще у давнину сформувалася стійка спеціалізація виробників окремих країн і регіонів, а на цій основі відбувався регулярний обмін товарами та послугами. Тим самим було закладено основи міжнародного поділу праці й обміну результатами виробництва. Місто Тіра, наприклад, маючи вигідне географічне положення та зручну гавань, домінувало в морській і сухопутній торгівлі. Зокрема, Тіра активно торгувала з Таршішем, фінікійською колонією в Іспанії, звідки надходили срібло, залізо, свинець і олово; Яван, Тубал і Мешех продавали Тірі рабів і мідний посуд; коней привозили з Малої Азії; Ефіопія і Аравія постачали слонову кістку і чорне дерево; сирійці — дорогоцінне каміння та дорогі тканини; Іудея продавала пшеницю, мед, солодоші, олію та бальзам; Ведан і Яван продавали залізні вироби, пахощі, Ведан продавав дорогоцінні кінські покривала; дрібну худобу постачали з Аравії; купці із Шеви й Рами привозили ладан, дорогоцінне каміння й золото... [5, Єз. 27: 3, 12-25].

Господь завжди говорить про купівлю та продаж товарів як про частину звичайної щоденної діяльності людей. Однак торгівля повинна здійснюватися

на основі Божих Заповідей, відступ від них веде до гріха і справедливого покарання. Торгівля та отримання прибутку самі по собі не суперечать біблійним моральним цінностям. Прибуток має забезпечувати ситість у їжі та гарний одяг. Природно, що покупець прагне збільшити свій споживчий надлишок, тобто різницю між власною оцінкою та ціною угоди [5, Притчі 20:14]. Йдеться про зниження цін. Покупець принижує якість товару, щоб збити ціну, а потім купує і радіє покупці. У притчі розкривається хитрість, властива торгівлі.

Згідно із біблійними цінностями, зовнішня торгівля має бути чесною. Така думка неодноразово згадується у Біблії, де забороняється шахрайство при зважуванні та вимірюванні, наказується мати правильні ваги, міри рідин і сипучих речовин. «Не будете чинити кривди в суді, у мірі, у вазі та в мірі рідини. Вага вірна, тягарці вірні, ефа вірна, гін вірний буде в вас». [5, Лев 19:35-36]. Важливо відзначити, що, виходячи із біблійних моральних цінностей, не можна отримувати прибуток від торгівлі товарами, виробленими для розваги та заподіяння зла. Не можна отримувати прибуток від продажу нерациональних товарів. Це продаж зброї з метою вбивства чи захоплення інших народів (сюди не входить захист Батьківщини), продаж наркотиків тощо.

На жаль, біблійні цінності та заповіді сьогодні цинічно ігноруються диктаторськими режимами. Розв'язування військових дій у сусідніх і далеких країнах, захоплення частини території України та деяких інших держав, відправка найманців на інші континенти для підтримки антидемократичних режимів — ось далеко не повний перелік гріхів Російської Федерації, де церкву було перетворено на інструмент агресивної державної політики.

Варто пригадати, що торгівля відіграла значну роль у виникненні та розвитку міст і формуванні сучасної держави. З появою в Європі абсолютистської держави уряди почали відігравати активну роль у зборі торговельних податків, водночас заохочуючи та опікуючи своїх торговців. Торгівля стала основним джерелом прибутку і фінансування військових витрат.

Виникнення і розвиток меркантильної системи відбулися в досить турбулентних історичних та соціально-економічних умовах європейських країн того періоду. Це була епоха завершення Реформації, яку історики пов'язують з підписанням Вестфальського миру 1648 р., у результаті якого релігійний чинник перестав відігравати помітну роль у європейській політиці [6]. Меркантилізм виходив з переконання, що держава може збільшити своє багатство, продаючи більше, ніж купуючи і постійно накопичуючи дорогоцінні метали. Таким чином, торгівля представлялася як гра з нульовою сумою: втрата однієї держави оберталася вигодою для іншої. Це була не суто антиторговельна стратегія, а скоріш бажання максимізувати експорт і мінімізувати імпорт шляхом промислового розвитку всередині країни [7].

Вищенаведені припущення широко коментуються економістами та світовими моральними лідерами. Його Святість Далай-лама зазначив, що за часів Адама Сміта уряди не працювали для забезпечення ефективності конкуренції. Навпаки, уряди різних країн захищали свою промисловість від

іноземної конкуренції - вводили імпорتنі мита, встановлювали бар'єри, такі як імпорتنі квоти [8]. Такі обмеження залишаються чинними і триватимуть дуже довго. Адам Сміт обґрунтував, що за таких умов компанії можуть намагатися обійти конкуренцію. Компанії переконуватимуть уряд, що, захищаючи їх від іноземної конкуренції, він діятиме в інтересах держави, однак це матиме негативні наслідки, оскільки купівельна спроможність заробітної плати зменшується, а компанії перестають бути мотивованими до впровадження інновацій, бо в період, коли нема конкуренції, вони можуть заробляти достатній прибуток без додаткових зусиль, спрямованих на підвищення ефективності роботи або впровадження інновацій. Крім того, компанії, які працюють у певному секторі, у багатьох випадках створюють асоціації, що чинять тиск на уряди з метою отримання незаслужених виплат, які виплачує суспільство у цілому. Такі компанії і навіть уряди також часто вступають в змову, щоб одночасно підвищити ціни або скоротити виробництво нижче рівня попиту з метою підвищення цін. Падіння цін на нафту у 2020 р. та подальші дії урядів великих експортерів нафти є переконливим доказом цієї змови. Однак тиск на уряди щодо «викривлення» конкуренції не обмежується лише компаніями, а також здійснюється професійними організаціями та гільдіями.

Адам Сміт довів, що кожен раз, коли окремі особи чи компанії отримують можливість зробити щось на свою користь за рахунок суспільства в цілому, вони обов'язково роблять це, щоб вплинути на ринок, і називав це явище «невидимою рукою». Він вважав, що здатність людини представити себе на місці інших - один із шляхів розвитку моралі. Адам Сміт, як і Далай-лама, був стурбований тим, що люди схильні вважати, що постійне збільшення багатства зробить їх щасливими [9, с.185-186]. Він також був упевнений, що конкуренція та її регулювання урядом можуть привести до загального процвітання. Однак лише регулювання та лише конкуренція не можуть забезпечити гідний рівень життя кожної людини.

Наразі всі країни світу залучені до світової торгівлі, яка зростає швидше промислового виробництва. Це означає, що з кожним роком зовнішня торгівля все більше проникає в економіку всіх країн світу, а самі країни через міжнародний обмін товарами та послугами стають все більш економічно взаємозалежними. Така тенденція засвідчує, що всі країни стають все більш залученими до міжнародного поділу праці.

Українсько-корейські проблеми та перспективи торговельних відносин. Республіка Корея становить особливий інтерес для України. Республіка Корея з 1950 року, а Україна з 2014 року знаходяться в епіцентрі стратегічних конфліктів в Євразії, в яких зіткнулися найважливіші інтереси глобальних держав. Лише після Другої світової війни США стали гарантом військової безпеки та миру на Корейському півострові, забезпечивши військово-політичні умови для модернізації та сталого розвитку Республіки Корея.

Крім того, що Корея та Україна є порівнянними за чисельністю населення, вони мають спільну позицію щодо ключових питань світового порядку та перспективні двосторонні відносини. Водночас Республіці Корея вдалося подолати руйнівні наслідки війни, бідності та корупції і за короткий

історичний період побудувати одну із найбільш індустріалізованих та інноваційних економік світу. Сьогодні Україна стикається з подібними викликами, тому південнокорейський досвід економічної модернізації та розвитку є актуальним для України.

Безпрецедентні темпи зростання у сучасній історії широко аналізуються та обговорюються багатьма вченими та міжнародними фінансовими організаціями. Так, Республіка Корея є лідером за витратами на науку та дослідження: 4,53% ВВП є другим у світі після Ізраїлю (4,95%) і випереджає двох світових інноваційних лідерів — США (2,84%) та Японію (3,26%). За даними Bloomberg, у 2020 році Південна Корея очолила десятку світових лідерів інновацій, обігнавши Німеччину, Швейцарію та США [10].

Більшість аналітиків «Корейського дива» визнають важливість ролі конфуціанства у видатному розвитку Південної Кореї. Вони також визнають, що конфуціанство змінилося у відповідь на виклики сучасного розвитку світу і залишається домінуючим способом життя в Республіці Корея [11, с. 34]. Основна моральна заповідь конфуціанства: «Не роби іншим того, чого не бажаєш собі». По суті, конфуціанство є взірцевою моделлю суспільно-особистісних стосунків, яка увібрала мудрість і досвід тисячоліть цивілізації, довела свою виняткову життєздатність, здатність до динамічної модернізації та творчого засвоєння здобутків інших культур і цивілізацій.

Слід підкреслити, що конфуціанство та його етичні норми аж ніяк не є вченням, нескінченно далеким від реалій сучасного українського суспільства. По-перше, конфуціанство не має жодних ознак теософії, містики чи окультизму, а звертається до розуму, будучи одним із найбільш раціоналістичних учень людської цивілізації. По-друге, Конфуцій ніколи не обмежував своє вчення етнічними, географічними чи історико-культурними рамками, а звертався насамперед до загальнолюдських цінностей і категорій. Саме південнокорейський досвід ефективного синтезу Конфуціанських і західних цінностей у суспільно-політичній та економічній модернізації є цікавим для України при реалізації двостороннього політичного, торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва, боротьби з корупцією тощо.

Для України, на жаль, Республіка Корея донедавна залишалася на периферії відносин, незважаючи на значні зовнішньоторговельні та інвестиційні можливості. Наприклад, свого часу корейці вивчали можливість відкриття в Україні великого автозаводу під брендом Hyundai або KIA. Це потенційні багатомільярдні інвестиції, сотні тисяч автомобілів, мільярди доларів США експортної виручки. Один такий завод міг би забезпечити замовленнями приблизно до 200 українських субпідрядників середнього та малого бізнесу. Кожне робоче місце, створене на такому заводі, приводить до створення ще 10 робочих місць в інших галузях. Однак у 2019 році штаб-квартири Hyundai та Kia Automotive закрили свої офіси в Україні та переорієнтувалися на інші держави. Офіційна причина — різке падіння продажів нових автомобілів за останні кілька років. Протягом останніх 5 років на імпорт вживаних автомобілів українці витрачали в середньому 2,3 млрд. дол. щороку. І це, на думку експертів, поки що досить консервативна оцінка українського ринку імпортованих авто. Отже, замість захисту інтересів

вітчизняних високотехнологічних виробників, олігархічне лобі підтримало ввезення в країну вживаного іноземного мотлоху [12, с. 30; 13, с. 52].

ВВП України у 2010 р. становив 141,2 млрд. дол. США, що у 7,7 разів менше, ніж у Республіці Корея. За підсумками 2015 р. розрив в економічному розвитку подвоївся, і, як наслідок, ВВП України становив 96,0 млрд. дол. США, а у Республіці Корея – 1356,6 млрд. дол. США при несуттєво меншій чисельності населення (42,8 млн. осіб проти 50,2 млн.). За даними статистичних органів обох країн ВВП на душу населення сформувався у 2015 р. у співвідношенні 1,0 : 12,6 [2, с. 7-8].

Таблиця 1. ВВП та ВВП на душу населення України та Республіки Корея (дол. США), [2]

Період	ВВП, млрд. дол. США		ВВП на душу населення, дол. США	
	Україна	Республіка Корея	Україна	Республіка Корея
2000	32,3	561,6	664,2	12154,9
2005	89,2	898,1	1907,0	18866,1
2010	141,2	1094,5	3093,5	22295,8
2011	169,3	1202,4	3723,4	24362,7
2012	182,6	1222,8	4028,9	24649,2
2013	190,5	1305,6	4217,8	26192,4
2014	131,8	1410,3	2928,9	28165,7
2015	96,0	1356,6	2141,7	26975,1

У 2018 р. Республіка Корея з річним торговельним оборотом 0,8 млрд дол. США посіла шосте місце серед торговельних партнерів України в АТР після таких країн, як РФ (11,7 млрд дол. США), КНР (9,8 млрд дол. США), США (4,1 млрд дол. США), Індія (2,8 млрд дол. США) та Індонезія (0,9 млрд дол. США). У 2018 р. товарообіг між Україною та Республікою Корея виріс на 21,2% і становив 764,1 млн дол. США. Український експорт сягнув 327,4 млн дол. США (зростання на 6,1%), імпорт із Республіки Корея – 436,6 млн дол. США (зростання на 35,8%). При цьому варто звернути увагу на сальдо у двосторонній торгівлі, яке є від’ємним [3, с. 10-11]. Дані Державної служби статистики України за 2001–2021 рр. демонструють, що лише шість років український експорт перевищував імпорт: 2001–2002, 2014 та 2014–2016 роки [4, с. 157].

У сучасних умовах спостерігаємо позитивні зрушення в двосторонніх відносинах між Україною та Кореєю. Політичний діалог між двома країнами набув конкретного економічного змісту в березні 2021 року, коли Міністерство інфраструктури України та Південнокорейська національна залізниця підписали меморандум про спільний розвиток євразійської залізниці в Україні. Угоди передбачають грантове фінансування технічного завдання в розмірі 2 млн. дол. США на будівництво високошвидкісної залізниці. Реалізація проекту триватиме 4-5 років, а протяжність траси Київ – Львів – Держкордон становитиме майже 2 тисячі кілометрів. Угода є продовженням успішного проекту між Україною та Південною Кореєю у сфері постачання швидкісних поїздів Hyundai та їх обслуговування.

З боку Сеула політичні та інституційні умови для цього досить сприятливі, оскільки у січні 2021 року Уряд Республіки Корея включив Україну до списку пріоритетних країн для двостороннього співробітництва в рамках Комплексного плану міжнародного співробітництва з розвитку на 2021-2025 роки, як країни з високим потенціалом економічного та дипломатичного співробітництва.

Республіка Корея належить до провідних торговельних партнерів України в Азії і до повномасштабної агресії РФ у 2022 році показники двосторонньої торгівлі були досить динамічними при піковому показнику +17,13% в 2021 році.

Таблиця 2. Показники двосторонньої торгівлі товарами (тис. дол. США), [14]

Період	Експорт	Імпорт	Товарообіг	% змін
2019	375 868	455 935	831 804	+8,9%
2020	351 533	497 453	848 986	+2,07%
2021	299 868	694 540	994 408	+17,13%
2022	237 217	524 280	761 497	-23,4%

У 2022 р. основними статтями експорту до Республіки Корея були такі: зернові культури — 79,8%; продукти неорганічної хімії — 10,4%; жири та олії тваринного або рослинного походження — 3,0%. Основними статтями імпорту в Україну були: засоби наземного транспорту крім залізничного — 36,1%; прилади та апарати оптичні, фотографічні — 8,4%; реактори ядерні, котли, машини — 8,1%; пластмаси, полімерні матеріали — 7,0%; електричні машини — 6,7%; головні убори — 6,0%; ефірні олії — 3,9%; каучук, гума — 2,7%; чорні метали — 2,6%.

Наразі у трансформації соціально-економічних систем і у суспільному розвитку відбуваються суттєві зміни глобального характеру. На перший план виходить формування загальнолюдських цінностей. Вирішення нагальних проблем сучасності, в тому числі зовнішньоторговельних, перетворилися на глобальні, тобто перестали відноситися тільки до країн, що розвиваються, а стали притаманними і розвинутим ринковим демократіям, не кажучи вже про транзитивні економіки, до яких належить і Україна. Для успішного протистояння глобальним викликам потрібен комплексний підхід, який поєднує основні аспекти сучасного розвитку — політичні, економічні, соціальні, релігійні тощо. Звичайно, вирішення глобальних проблем повинно спиратися на ефективну міжнародну співпрацю через існуючий інструментарій багатостороннього співробітництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Приклад Республіки Корея багато в чому повчальний для нашої країни. Це переконливо свідчить на користь того, що апіорі не буває талановитих ефективних націй поза історичними обставинами та поза певною системою цінностей, суспільним устроєм і системою соціальних інститутів. У сучасному динамічному та висококонкурентному світі консолідація нації, її політичної та бізнесової еліти навколо проекту модернізації, як національної ідеї майбутнього, здатна творити дива, про що яскраво і переконливо свідчить південнокорейське «економічне диво».

Нарешті, є ще один урок: щоб стати зовсім іншим, не обов'язково кардинально змінювати бачення історичного минулого, необхідно лише сформувати нову картину майбутнього, засновану на принципово інших цінностях та інститутах, і реалізувати це бачення на практиці. Саме поєднання сильної соціально відповідальної держави з конкурентоспроможною структурною демократією, соціальною та трудовою етикою, заснованою на злитті Конфуціанських та християнських цінностей, створило ефект «корейського дива».

Оскільки сьогодні світ навколо нас змінюється так стрімко і рухається вперед, то саме час згадати і переосмислити мудру фразу з казки дитинства — «Аліса в Задзеркаллі»: «Тепер ось, бачиш, треба бігти так швидко, як це ви можете зробити, щоб залишатись на тому ж місці. Якщо ви хочете потрапити кудись ще, ви повинні бігти принаймні вдвічі швидше!» [15].

З усією повагою до національних традицій, ми в Україні маємо зосередитися на побудові майбутнього шляхом адаптації та творчої інтеграції найбільш конкурентоспроможних цінностей і технологій управління Конфуціанського Сходу та ліберального Заходу.

1. Привітання Президента України Володимира Зеленського IX Національному молитовному сніданку України, Київ, 8 вересня 2021 року.

2. Мазаракі А., Мельник Т. (2017). Зовнішньоекономічні відносини України і Республіки Корея. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. № 1. С. 5–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2017_1_3

3. Венгер В. (2020). Перспективи розвитку співробітництва України з Республікою Корея у пріоритетних видах економічної діяльності. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 1(5), 4–17. URL: <https://doi.org/10.32750/2020-0101>

4. Федорів, І., & Чекигіна, Я. (2023). Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Республікою Корея: стан і перспективи. Консенсус, (1), 154–162. URL: <https://doi.org/10.31110/consensus/2023-01/154-162>

5. Біблія або книги святого письма старого й нового заповіту (2007). Вид-во «Лібре».

6. Pouzanov I, (2020). Development Of International Trade Through The Prism Of Biblical Moral Values in: L.Kistersky, O.Romanenko (Eds) Reformation: The Success of Europe and a Chance for Ukraine Ukraine. Prague: Coretex CZ SE, 300 p..

7. Smith A., (2006). The Theory of Moral Sentiments. Sro Paulo. 320 p.

8. Dalai Lama (2009). The Leader's Way: The Art of Making the Right Decisions in Our Careers, Our Companies, and the World at Large. Crown Business. 224 p.

9. Smith A. (1976). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Oxford University Press. P. 185–186.

10. Jamrisko M., Lu W., Tanzi A. (2021). South Korea Leads World in Innovation as U.S. Exits Top Ten. Bloomberg. February 3, 2021. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/202102-03/south-korea-leads-world-in-innovation-u-s-drops-out-of-top-10>.

11. Choi Y. (2010). The History of Confucianism in Korea, in: Chang W., Kalmanson L. (Eds). Confucianism in Context: Classic Philosophy and Contemporary Issues, East Asia and Beyond. Albany, NY: State University of New York Press.

12. Кіндзерський Ю.В. (2021). Інклюзивна індустріалізація для сталого розвитку: до засад теорії та політики формування. Економіка України. № 5. с. 30

13. Kistersky L, Marmazov V, Piliaiev I. (2021). Modernization of South Korea: Origins, Achievements, and the Experience for Ukraine. Економіка України. №9. p. 41–60.

14. Посольство України в Республіці Корея. URL: <https://korea.mfa.gov.ua>

15. Carrol L. (1991). Through the Looking-Glass, And What Alice Found There. Ch. 2. Salt Lake City, UT. The Project Gutenberg eBook. URL: <https://www.gutenberg.org/files/12/12-h/12-h.htm>

1. Greetings of the President of Ukraine Volodymyr Zelenskyi to the 9th National Prayer Breakfast of Ukraine, Kyiv, September 8, 2021.
2. Mazarakı A., Melnyk T. (2017). Foreign economic relations of Ukraine and the Republic of Korea. Foreign trade: economy, finance, law. No. 1. P. 5–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2017_1_3
3. Wenger V. (2020). Prospects for the development of cooperation between Ukraine and the Republic of Korea in priority types of economic activity. European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations, 1(5), 4–17. URL: <https://doi.org/10.32750/2020-0101>
4. Fedoriv, I., & Chekrigina, Ya. (2023). Trade and economic cooperation between Ukraine and the Republic of Korea: state and prospects. Consensus, (1), 154–162. URL: <https://doi.org/10.31110/consensus/2023-01/154-162>
5. The Bible or books of the Holy Scriptures of the Old and New Testaments (2007). "Libre" edition.
6. Pouzanov I, (2020). Development Of International Trade Through The Prism Of Biblical Moral Values in: L.Kistersky, O.Romanenko (Eds) Reformation: The Success of Europe and a Chance for Ukraine Ukraine. Prague: Coretex CZ SE, 300 p..
7. Smith A., (2006). The Theory of Moral Sentiments. Sro Paulo. 320 p.
8. Dalai Lama (2009). The Leader's Way: The Art of Making the Right Decisions in Our Careers, Our Companies, and the World at Large. Crown Business. 224 p.
9. Smith A. (1976). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Oxford University Press. P. 185–186.
10. Jamrisko M., Lu W., Tanzi A. (2021). South Korea Leads World in Innovation as U.S. Exits Top Ten. Bloomberg. February 3, 2021. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/202102-03/south-korea-leads-world-in-innovation-u-s-drops-out-of-top-10>.
11. Choi Y. (2010). The History of Confucianism in Korea, in: Chang W., Kalmanson L. (Eds). Confucianism in Context: Classic Philosophy and Contemporary Issues, East Asia and Beyond. Albany, NY: State University of New York Press.
12. Kindzersky Yu.V. (2021). Inclusive industrialization for sustainable development: to the foundations of the theory and policy of formation. Economy of Ukraine. No. 5. p. 30
13. Kistersky L, Marmazov V, Piliaiev I. (2021). Modernization of South Korea: Origins, Achievements, and the Experience for Ukraine. Economy of Ukraine. №9. p. 41–60.
14. Embassy of Ukraine in the Republic of Korea. URL: <https://korea.mfa.gov.ua>
15. Carrol L. (1991). Through the Looking-Glass, And What Alice Found There. Ch. 2. Salt Lake City, UT. The Project Gutenberg eBook. URL: <https://www.gutenberg.org/files/12/12-h/12-h.htm>